

SAMMANFATTNING

I denna rapport sammanfattas och analyseras de kriterier som använts i Sverige för att bedöma om marina områden är skyddsvärda. Det svenska systemet jämförs med internationellt använda system och författaren pekar på alternativa eller kompletterande synsätt på urval av marina skyddade områden. Det svenska system som används i t ex rapporten Marina reservat i Sverige (Grönqvist, 1997), är en modifiering av systemet framtaget av IUCN (Kelleher och Kenchington, 1992). Det omfattar kriterier inom kategorierna Ursprunglighet, Ekologiskt/biogeografiskt värde, Forsknings/undersökningsvärde, Internationellt/nationellt värde, Ekonomiskt värde, Socialt värde, samt Prioriteringsöverbäganden.

I PROCESSEN ATT VÄLJA UT OMRÅDEN ANVÄNDS KRITERIER FÖR TVÅ SYFTEN:

1. Värderingskriterier: används för att identifiera och värdera områden som kan komma i fråga.
2. Prioriteringskriterier: används för att rangordna områden, för att upprätta en prioriteringslista.

De flesta system (t ex det svenska, men även internationella) har sin tyngdpunkt på värderingskriterier. I det svenska systemet har dessa kompletterats med vissa prioriteringskriterier: ömtålighet, hot, genomförbarhet och verklighetsanpassning.

De områden som hittills föreslagits som marina skyddade områden av Naturvårdsverket har så högt skyddsvärde att de förmodligen skulle komma högt på en rankingslista över svenska områden, oavsett prioriteringsmetod. Behovet av prioriteringskriterier kan dock bli större om fler områden skall avsättas, områden som inte är lika omedelbart spektakulära som de som man hittills föreslagit. I rapporten ges exempel på system för prioritering, och poängterar hur prioriteringsgrunderna beror på de mål man sätter upp för de skyddade områdena.

Eftersom målen kan variera från fall till fall, måste också kriterierna för urval (eller vikten man lägger vid olika kriterier) variera. T ex kan urvalet av områden ändras om det skall avsättas enskilda eller system av områden. Om ett enda område skall avsättas, bör man finna det område som uppfyller de flesta värderingskriterierna. Om ett system av områden skall avsättas, bör olika områden komplettera varandra, oavsett värdet av ett enskilt område.

Betydelsen av olika kriterier förändras också beroende på ändamålet för bevarande. I rapporten ges exempel på vilka kriterier som passar vilken typ av mål, och hur detta skulle kunna sättas in i ett system som kan användas i praktiskt arbete med skyddade områden.

Följande faktorer är speciellt viktiga för marina skyddade områden (jämfört med reservat avsatta på land):

- Eftersom marina system är så öppna, bör det marina skyddet inriktas mot att skydda biotoper och ekosystemfunktioner, istället för enskilda arter. Det är därför extra viktigt att ett marint skyddat område omfattar ett intakt biologiskt system.
- Kunskapen om enskilda arters förekomst och biologi är också mindre i marina system. Detta gör också att skyddet bör inriktas mot habitat och/eller processer, snarare än enskilda arter.
- Marina (kust-)områden påverkas kraftigt av aktiviteter på land. Marina skyddade områden är därför endast skyddade om de understöds av en aktiv kust- och markplanering.
- Marina skyddade områden kan ofta komma att avsättas av ekonomiska, produktionbiologiska eller ekologiska orsaker, som kan vara svåra att uppfatta för allmänheten. Behovet av information kring ett marint skyddat område är därför extra stort.

Sammanfattningsvis har det system av kriterier som används i Sverige följande fördelar:

- Det omfattar många olika typer av kriterier (ekologiska, biogeografiska, ekonomiska, sociala m m).
- Det överensstämmer med internationellt erkända system.
- Det är framtaget för, och tar hänsyn till, speciella marina förhållanden. Svagheter som det svenska systemet (som det delar med de flesta andra system) är:
  - Det är inte särskilt utförligt i sin behandling av prioritering mellan olika områden.
  - Det är vagt i sin diskussion om huruvida skyddade områden skall bedömas enskilt eller bestå av ett system.
  - Det diskuterar inte kriteriernas användande i förhållande till syftet med skydd.